

DENEYİM: PANDEMİDE ÇALIŞAN SAĞLIĞI BİRİMLERİ; EGE ÜNİVERSİTESİ

Dr. Seyfi Durmaz^{*}, Dr. Raika Durusoy^{**}

^{*} Tıp Doktoru, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

^{*} Tıp Doktoru, Profesör, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Giriş

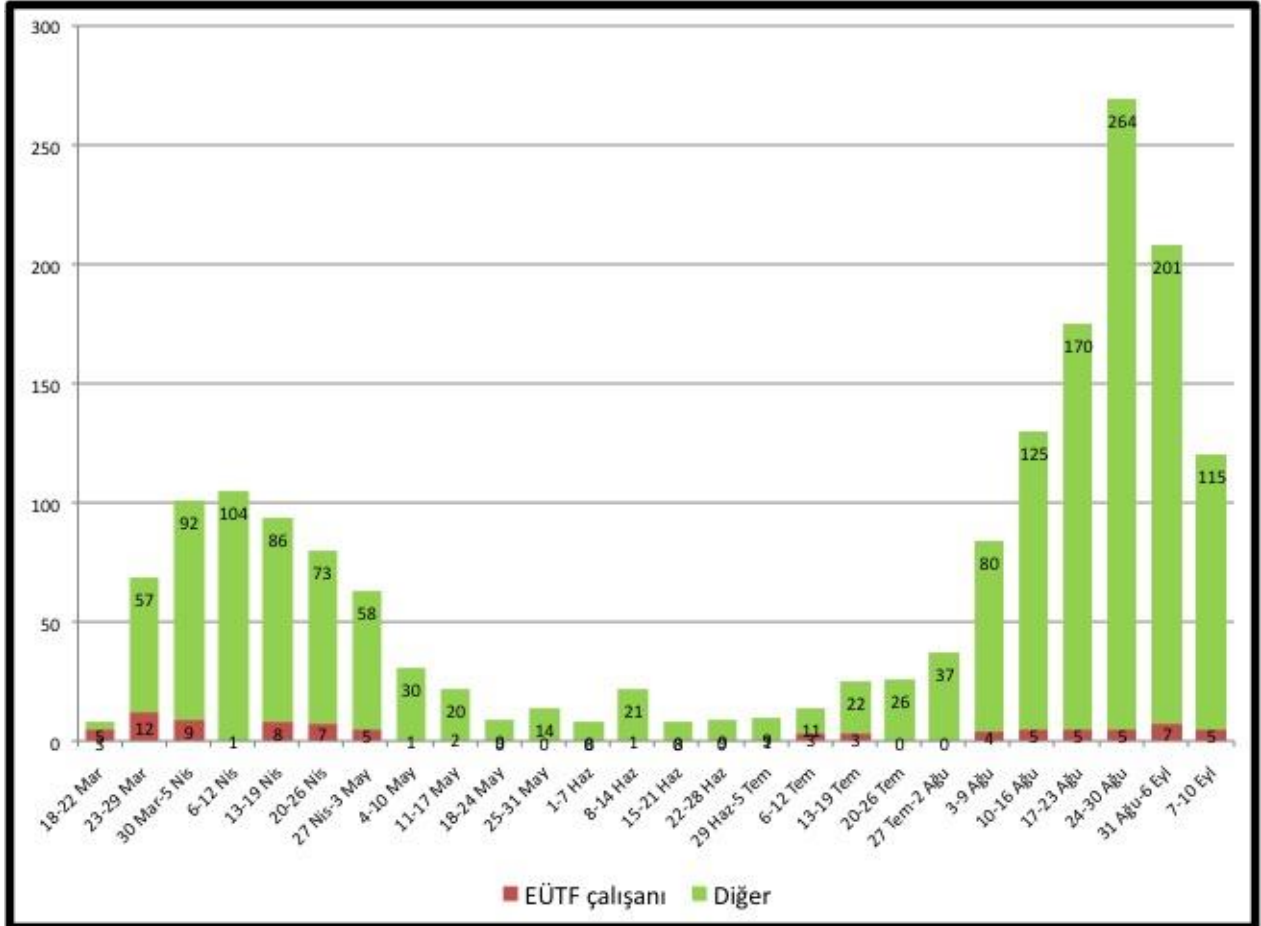
Çin’de ortaya çıkan COVID-19 salgını tüm dünyaya yayılıp pandemiye yol açmış ve Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi (EÜTF) hastanesinde ilk iki vaka, biri sağlık çalışanı olmak üzere, 18 Mart 2020 tarihinde saptanmıştır. İlk üç gün pozitif hastalar bakanlığın ilçedeki pandemi hastanesine sevk edilirken 21 Mart tarihinden sonra EÜTF hastanesinde COVID-19 tanılı hastaların tedavisine başlanmıştır. Hastanenin Klinik Mikrobiyoloji laboratuvarında 26 Mart tarihinden itibaren PCR test değerlendirmeleri yapılmış, yetişkin ve çocuk Acil Servis, Göğüs, Enfeksiyon Hastalıkları, Anestezi Anabilim Dallarında hasta tanı ve tedavi işlemleri yürütülmüştür. Vaka sayısı arttıkça Gastroenteroloji ile Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon binaları, Nöroloji kliniği ve çalışanları da hizmete dâhil edilmiştir. Ayrıca cerrahi planlanan hastalarda operasyon öncesi ve yatışı karar verilen hastalarda gerekli görülmesi durumunda COVID-19 PCR tanı testinin yapılması uygun bulunmuştur. Tüm bu etkinlikler sağlık çalışanları için COVID-19 bulaşı açısından yüksek riskli alanları oluşturmuştur. (1) İhtiyaç arttıkça COVID-19 kliniklerine yapılan görevlendirmeler riskli alanda görev yapan sağlık çalışanı sayısını arttırmıştır. Sağlık Bakanlığının algoritmasında yer alması ile birlikte temaslı sağlık çalışanlarından örnek almak için Çalışan Sağlığı ve Güvenliği Biriminde örnek alma kabini oluşturulmuştur.

Sürveyans çalışmaları

Ege Üniversitesi Koronavirüs (COVID-19) Salgını Koordinasyon Komisyonunun 20 Mart 2020 tarih ve 5 no.lu toplantısında halk sağlığı asistanlarının kurum sürveyans sorumlusu yönetiminde pozitif hastalar ile temaslarının belirlenmesi ve İl Sağlık Müdürlüğüne gönderilecek günlük verilerin derlenmesinde görevlendirilmeleri kararlaştırılmıştır. Hastanenin Çalışan Sağlığı, Hakları ve Güvenliği Birimi (ÇASAGÜB) sorumluluğunu halk sağlığı ana bilim dalından iki öğretim elemanı yürütmektedir. Personelinin bir kısmı sağlık sorunları nedeniyle idari izne ayrılan birimde temaslı işlemleri-

ne yardımcı olmak için ilk haftalar hem halk sağlığı öğretim üyeleri hem asistanları elbirliğiyle günlük dönüşümlerle görev almışlar, üçüncü haftadan itibaren asistanlar süreci iki sorumlu öğretim elemanı ile birlikte 31 Mayıs 2020 tarihine dek yürütmüşlerdir. Normalleşme adı verilen süreç ile birlikte 1 Haziran'dan itibaren bu görevleri ÇASAGÜB çalışanları yürütmeye devam etmiştir.

Hastanenin ilk vakasının belirlendiği 18 Mart 2020 tarihinden 10 Eylül 2020 tarihine kadar bin 742 kişinin COVID-19 PCR testi pozitif saptanmıştır ve bu olgular arasında 89 EÜTF sağlık çalışanı bulunmaktadır. Olguların haftalara dağılımı Şekil 1'de hastanenin salgın eğrisi ile birlikte gösterilmektedir. Şekilden de görüleceği üzere toplumda pozitiflik artınca sağlık çalışanlarında da arttığı dikkati çekmektedir. Çalışanlardan 9 kişi başka sağlık kurumlarında PCR pozitif saptanmış, 2 kişi de BT bulguları COVID-19 ile uyumlu olduğu için tanı almıştır (2). Dolayısıyla 10 Eylül'e dek COVID-19'a yakalanan toplam sağlık çalışanı sayısı 100'dür (farklı ilde rotasyonda iken pozitif saptanan birkaç kişi hariç). Olguların aylara dağılımı Tablo 1'de sunulmaktadır.

Şekil 1. EÜTF hastanesinde PCR testi pozitif saptanan sağlık çalışanı ve diğer olguların haftalara dağılımı

Tablo 1. EÜTF hastanesinde pozitif saptanan olguların hastane sağlık çalışanı olma durumlarına göre haftalara dağılımı

Ay	COVID tanısı alan EÜTF çalışanı sayısı	Hastanede tanı alan toplam yeni PCR pozitif hasta sayısı	EÜTF Sağlık Çalışanı %	Yığılımlı %
Mart (18 Mart'tan itibaren)	21	97	21,6	21,6
Nisan	26*	408	6,4	9,3
Mayıs	5	90	5,6	8,7
Haziran	1	48	2,1	8,2
Temmuz	8	101	7,9	8,2
Ağustos	22**	704	3,4	5,9
Eylül (1-10 Eylül)	15***	294	5,1	5,7
Toplam	100	1742	5,7	

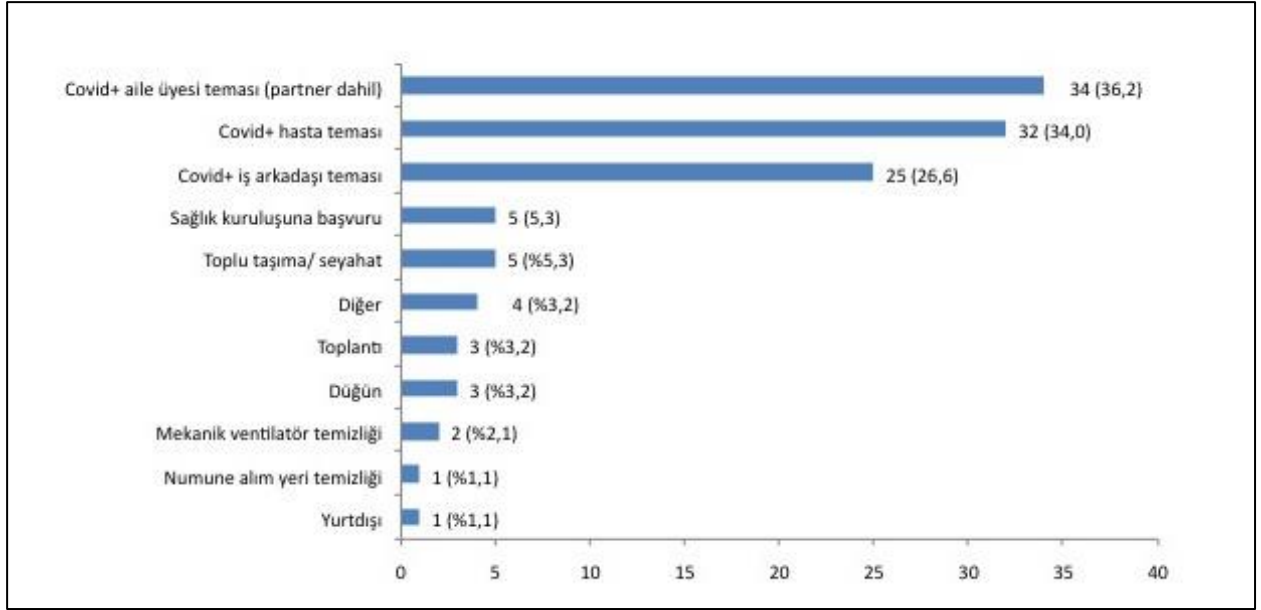
* İki çalışan kurum dışında pozitif saptanmıştır.

** Beş çalışan kurum dışında pozitif saptanmıştır, bir çalışanın BT'si COVID uyumludur.

*** İki çalışan kurum dışında PCR pozitif saptanmıştır, bir çalışanın BT'si COVID uyumludur.

COVID-19 tanısı konan 100 sağlık çalışanının yaş ortalaması $35,6 \pm 8,5$ 'tir ve yüzde 60,7'si kadındır. Tanı konanların 20'si hekim, 31'i hemşire, 12'si teknisyen/tekniker, 19'u hastabakıcı/hizmetli, 18'i diğer meslek gruplarındandır. Tanı konanların altısının temas öyküsü bilinmemektedir. Temas öyküsü bilinen 94 çalışanın 21'inde (%22,3) iki farklı riskli temas öyküsü varken 73'ünde (%77,7) tek temas öyküsü vardı. Temas öykülerinin dağılımı Şekil 2'de görülmektedir.

Tanı konanların 20'si hekim, 31'i hemşire, 12'si teknisyen/tekniker, 19'u hastabakıcı / hizmetli, 18'i diğer meslek gruplarındandır.

Şekil 1. Temas öyküsü bilinen 94 çalışanla yapılan filyasyon görüşmelerine göre belirlenen riskli temaslara dağılımı

Temaslı Sağlık Çalışanlarına Test İstemleri ve Profilaktik İlaç Temini:

Sağlık çalışanları ile bin 759 temaslı görüşmesi gerçekleştirilmiştir. 616 (%35,02) sağlık çalışanı yüksek riskli, 570 (%32,41) çalışan orta riskli, 573 (%32,58) çalışan ise düşük riskli olarak değerlendirilmiştir (3) Haziran-Ağustos döneminde 87 pozitif hasta için telefon ile aranan 653 sağlık personelinde 588 kişi temaslı olup bunlardan 160 kişi yüksek riskli saptanıp izole edilmiştir. Sadece 1-31 Ağustos arasında görüşülen sağlık çalışanı sayısı 482'dir ve 435'inin temaslı olduğu belirlenmiştir. Bu çalışanların 176'sında yüksek riskli temas belirlenip izole edilmişlerdir.

Sağlık Bakanlığı'nın temaslı sağlık çalışanı işlemlerine dair rehberleri yakından takip edilmiş her gelen güncellemeye hızla adapte olunmuştur. Hastane bilgi-işlem birimi, başlangıçta hastanede kısıtlı birimler tarafından istenebilen COVID-19 PCR testinin ÇASAGÜB tarafından da istenebilmesini sağlamıştır. (3) Güncellenen rehberlerde sağlık çalışanlarına antikor testinin önerildiği kısa süreçte (26 Mart tarihli sağlık çalışanı rehberinden 1 Nisan tarihinde test olarak sadece PCR önerilen rehber yayınlanana dek) yine birimin bu testi isteyebilmesi sağlanmıştır. Hatta hızlı testin güvenilirlik ve geçerliliğinin düşük olması nedeniyle hastanede bu test halen sadece ÇASAGÜB ve kan merkezi tarafından istenebilir durumdadır, başka birime bu yetki verilmemiştir. Temaslı sağlık çalışanlarına risk düzeyine göre profilaktik hidroklorokin önerilmeye başlayalı beri (25 Mart tarihli temaslı sağlık çalışanı rehberi) ÇASAGÜB tarafından ilaç isteminin yapılabilmesi için birime günlük yatış yapma ve ilaç atama yetkileri de yine hastane yönetiminin desteğiyle bilgi-işlem birimi tarafından gerçekleştirilmiştir. COVID-19 PCR pozitif saptanan sağlık çalışanlarının bakanlığın rehberine uygun biçimde işe dönebilmeleri için semptom takipleri ve üç günü semptomsuz

geçirdikten sonra 24 saat arayla iki PCR testlerinin istemi yine ÇASAGÜB tarafından gerçekleştirilmiştir. (4) Birim tarafından geliştirilen işe dönüş bilgi formlarında bakanlığın standartlarına uyum şeffaf biçimde görünür ve değerlendirilebilir hale getirilmiştir. Semptomları 14 gün dolduğu halde devam edenler hastanenin COVID kontrol polikliniğine yönlendirilmiş, işe başlayışlarıyla ilgili süreç ortaklaşa yönetilmiştir.

Temas takibi sırasında yüksek veya orta riskli temaslı bulunan sağlık çalışanlarına 1 Eylül tarihine kadar 454 PCR test yapılması sağlanmıştır. 633 sağlık çalışanı izole edilmiştir. 167 kişiye hidroklorokin başlanması sağlanmıştır.

Hastane Birim Ziyaretleri, Ortam Gözetimi

Sürveyans grubunun sağladığı veri akışı birim sorumluları tarafından anlık takip edilmiş ve olguların / riskli temaslıların biriktiği birimlere ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Rutin ortam gözetimleri ziyaretleri bu dönemde pandemi ihtiyaçlarına uyarlanarak devam etmiştir. Birim ziyaretlerinde bir hekim, bir iş güvenliği uzmanı bulunmuş, gerektiğinde hastanenin enfeksiyon komitesinden destek alınmıştır. Tehlikeli durumlar, riskli davranışlar veya KKD ihtiyaçları raporlanıp acil durumlarda cep telefonu uygulamaları aracılığı ile hızlıca idari birimlere iletilmiş, çözüm önerileri paylaşılmıştır. 17 Mart - 24 Haziran tarihleri arasında riskin yüksek olduğu alanlara mükerrer olmak üzere 211 adet birim ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Eğitim, Bilgilendirme Etkinlikleri

Hastane birim ziyaretleri aynı zamanda yerinde eğitim olanağı olarak değerlendirilmiştir. İşe giriş eğitimleri açık alanlarda yüzyüze yapılmış, normalleşme süreci ile birlikte temel iş sağlığı güvenliği eğitimleri uzaktan eğitim olanakları ile devam ettirilmiştir.

Toplam 477 çalışana, bir kısmı yerinde ziyaretler kapsamında olmak üzere, 61 oturumda pandemide korunarak çalışma eğitimi verilmiştir. COVID-19'dan korunmayla ilgili farklı durum ve konular için afiş, broşür, çıkartmalar hazırlanmış ve yerinde ziyaretler kapsamında 3344 adet bilgilendirici broşür afiş ve sticker uygulaması yapılmıştır. (5)

İSG Kurul Toplantıları

EÜTF Hastanesinin İSG Kurul toplantıları (Mart 2020 haricinde) her ay düzenli olarak video konferans görüşmeleri aracılığı devam etmiştir. Bu toplantılara ÇASAGÜB ev sahipliğinde hastane başhekim yardımcısı, hemşirelik hizmetleri, sendika, idari ve mali işler, teknik hizmetler, koruma ve güvenlik, sivil savunma, kalite, enfeksiyon kontrol komitesi, radyasyon güvenliği, klinik mühendislik birim temsilcileri katılmıştır. Toplantılarda öncelikli konu pandemi süreci olmuştur.

Kaynaklar

1. Nguyen LH, Drew DA, Graham MS, Joshi AD, Guo C-G, Ma W, et al. Articles Risk of COVID-19 among front-line health-care workers and the general community: a prospective cohort study. 2020;

2. Ceylan N, Savaş R. COVID-19'un Radyolojik Bulguları . Euroasian J Pulmonol. 2020;33-43.
3. T.C. Sağlık Bakanlığı. Temaslı Olan Sağlık Çalışanlarının Değerlendirilmesi. Ankara; 2020.
4. T.C. Sağlık Bakanlığı. COVID-19 Hastalarda İzolasyonun Sonlandırılması. Ankara; 2020.
5. T.C. Sağlık Bakanlığı. Afişler [Internet]. 2020 [cited 2020 Sep 11]. Available from: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66166/afisler.html>